

УДК 811.27

МАЗУР Т.С.
(Хмельницький)

ПРОЦЕС ЗАПОЗИЧЕННЯ ІНШОМОВНИХ СЛІВ ЯК ШЛЯХ ВЗАЄМОЗБАГАЧЕННЯ МОВ

У статті йдеться про історію та причини проникнення англіцизмів в українську мову, їх вплив на розвиток і стан сучасної української мови та про асиміляцію англійських запозичень.

Запозичення іншомовних слів тісно пов'язане з історією нашого народу, що на різних етапах формування та розвитку власної державності вступав у багатоманітні політичні, соціально-економічні та культурні відносини з іншими народами світу і, таким чином, збагачував та змінював свою мову. Лексичні запозичення з англійської в українську мову проникли пізніше, ніж з французької чи німецької мов, головним чином у XIX та XX ст.; засвоювалися вони в основному через російську мову. У XVI ст. в російській лексиці з'являються чи не найперші іншомовні слова, зокрема, англійського походження. Запозичені слова надходили разом з новими товарами та поняттями. Саме в цей період було закладено початок професійного вивчення англійської мови з науковою та практичною метою [7, с. 140].

Енциклопедія української мови дає таке визначення англіцизму: англіцизм – різновид запозичення; слово, його окреме значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком. Англіцизми переважно усвідомлюються мовцями як чужорідний елемент і зберігають ознаки свого походження: фонетичні (джерм, імідж), словотвірні (смокінг, маркетинг), семантичні (яструби – політики, прихильники жорсткого агресивного курсу). Ряд англіцизмів позначають національні (англійські, американські) реалії: Скотланд-Ярд (англійська реалія), Діснейленд (американська реалія). У переважній більшості це слова, що стосуються техніки, мореплавства, військової справи, політики, економіки, торгівлі, спорту, одягу, тканин, їжі, напоїв, культури [7, с. 140].

Англійські слова і звороти останнім часом активніше поповнюють наш лексикон, ніж російські. Наша вимова, морфологія й синтаксис зазнають з боку англійської мови чималого впливу. Причини цього очевидні: комп'ютеризація, потяг до міжнародних стандартів ділового партнерства, до науки й освіти Заходу, передове товаровиробництво в англійських країнах, лідерство англійської мови як міжнародної тощо [6, с. 32]. Явища, які простежуються останні 10–15 років, негативно впливають на розвиток української мови, нівелюють її індивідуально-національні риси, знижують експресивні та естетичні якості. Насамперед, викликає стурбованість процес тотального засмічення української мови англійськими словами, і це при тому, що існують українські назви для передачі відповідних понять: брифінг (зустріч), дивіденд (прибуток, зиск), презентація (показ, ознайомлення), шоп (магазин), ноу-хау (знаю як; досвід) та багато інших [5, с. 72–73].

Насторожує й тенденція зовсім іншого характеру: намагання вилучити із словника української мови певну частину слів, зокрема англіцизмів, які стали органічним її складником, і замінити їх штучно створеними або пристосованими до нових умов функціонування раніше відомими словами, особливо в галузі термінології та професійної лексики. Крім того, що ці слова невдалі щодо відповідності їхньої семантики суті означуваних об'єктів, вони ще незграбні в естетичному відношенні [1, с. 42–43]. Взаємозбагачення мов – це один із шляхів еволюції мов світової спільноти.

Мова – саморегулюючий механізм, дія якого зумовлена певними законами. Потрібно виховувати культуру мовлення, мовленнєвий смак у сучасних мовців. А смак – головна умова правильного і доречного вживання мовленнєвих засобів як запозичених, так і своїх, власних [3, с. 42–43, с. 54]. Мова кожного народу функціонує й розвивається в контексті мов світу та під впливом цього контексту. Країни та народи перебувають у постійних взаєминах економічного, політичного, наукового і культурного характеру. Тому всі спроби штучної ізоляції національної мови від інших мов суперечать об'єктивним законам розвитку людства і його найдивовижнішого феномену – мови [8, с. 24–26].

Шлях до адекватного розуміння нового слова у більшості випадків лежить через незнання – хибне розуміння – неточне розуміння його. Дослідження цих етапів еволюції розуміння мають важливе лінгвістичне та соціолінгвістичне значення для встановлення механізму асиміляції запозичень, появи їх дублетів, а також форм, що є наслідком включення в процес народної етимології. По можливості потрібно зберігати фонетичні та фонологічні особливості англійської мови [4, с. 104–106].

Особливості граматики української мови визначають напрямок граматичних змін, що відбуваються з англійськими запозиченнями. Граматична асиміляція англійських слів пов'язана з категоріями роду, числа, з відмінюванням іменників та прикметників та дієвідмінюванням дієслів. Як правило, слова набувають граматичних категорій мови-реципієнта незалежно від присутності або відсутності в мові-донорі та втрачають своє граматичне значення. При порівнянні двох мовних систем, що контактують, найменш серйозні розходження між англіцизмами в українській мові та їх етимонами в англійській мові спостерігаються в категорії числа, найбільші – в категорії роду. До розряду морфологічної асиміляції можна віднести процес словоскладання англійських слів у моменти їх запозичення в українську мову.

Участь запозиченої лексеми в словотворенні системи мови-реципієнта є ознакою найбільш успішної асиміляції. Наприклад, англійський суфікс, що має форму *-able-*, в українській мові показує позитивну продуктивність (читабельний, респектабельний та інші). Процес деривації можна також спостерігати у випадку таких інтегрованих слів, як *парк, мітинг, лідер, стрес, шок* та інші. Дериватами слова *парк* є *паркувати, парковка*; *мітинг* – *мітингувати*; *лідер* – *лідирувати, лідерство*; *шок* – *шокувати, шоківий* [4, с. 107].

Отже, в процесі формальної та семантичної еволюції англійських слів на українському ґрунті взаємодія та взаємовплив мовних систем англійської та української мов найбільш виразно проявляються на початкових стадіях. Процес лексико-семантичної еволюції англійських слів в українській мові є найбільш значним у загальному процесі запозичення слів. Саме лексико-семантична система мови джерела є системою, що стимулює подальший розвиток або зникнення слова з лексичного фонду мови, що запозичує. Існування багатьох об'єктивних причин, що викликає лексичне запозичення, робить можливим проникнення майже будь-якого англійського слова в українську мову [2, с. 64–69].

Література

1. Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 42–43.
2. Аристов В.М. Англо-русские языковые контакты. – Л.: Просвещение, 1978. – 182 с.
3. Володарская Э.Ф. Заимствования как отражение русско-английских контактов // Вопросы языкознания. – 2002. – № 4. – С. 42–54.
4. Задорожний Б. Принципи визначення правил транскрипції іншомовних слів засобами української графіки // Рідне слово. – 1973. – Вип. 2. – С. 104–106.
5. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне “я”. – К: Думка, 2001. – 84 с.
6. Радчук В. Мова в Україні: стан, функції, перспективи // Дивослово. – 2002. – № 4. – С. 30–32.
7. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За ред. Білодіда І.К. – К.: Вища школа, 1973. – 168 с.
8. Українська мова: функціонування на сучасному етапі // Матеріали Всеукр. студ. наук. конф. 15–16 трав. 2002 р. – Бердянськ, 2002. – С. 24–26.

УДК 811.112.2'38

МАЛЮСЬКА З.В.
(Хмельницький)

ПЕРЕКЛАД ІНШОМОВНИХ ТЕКСТІВ У НЕМОВНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розглядаються основні проблеми навчання перекладу фахових текстів у немовному вищому навчальному закладі. Першорядне значення в методиці, що пропонується, має адаптація навчального процесу до індивідуальних особливостей студента.

У сучасних умовах, коли в світі спостерігається значний розвиток техніки та збільшення потоку інформації, різко зросла необхідність оволодіння елементарними навичками перекладу іншомовних текстів, пов'язаних із майбутнім фахом студента. Незважаючи на те, що в останні роки у зв'язку з реформою вищої школи у вивченні іноземних мов на перший план виступає практичне володіння іноземною мовою як засобом спілкування, роль науково-технічного перекладу в процесі